

Nr 71.

Av herr **Söderbergh**, *angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag rörande villkor för upptagande av kommunala lån m. m.*

Sedan under flere föregående riksdagar i anledning af enskilda motionärers framställningar frågan om ordnandet av förmedlingen av lån till Sveriges kommuner varit under behandling, beslöt 1912 års Riksdag att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i sådant fall på vilket sätt lättnader med avseende å upptagande av lån skulle kunna beredas de kommuner, som önskade att därav begagna sig, vare sig genom anordnande av en kommunal låneförmedlingsanstalt eller genom vidtagande av sådan förändring i fråga om konungariket Sveriges stadshypotekskassa, att denna kassa med stöd av särskild garanti från statens sida erhöle rätt att utlämna lån jämväl åt Sveriges kommuner, eller ock på annat lämpligt sätt, vilken utredning jämväl borde omfatta frågorna om sättet att av en kommun på laglig väg uttaga fordran samt om viss förmånsrättsordning mellan en kommuns å olika tider upptagna lån. Med föranledande av denna Riksdagens skrivelse har Kungl. Maj:t åt en kommitté uppdragit verkställande av den utredning, som Riksdagen sålunda funnit önskvärd. Det lärer följaktligen vara att förvänta att Riksdagen, sedan denna kommitté slutfört sina arbeten, får mottaga förslag till ordnande av den kommunala lånefrågan i vad den avser att bereda sådana lättnader, som till följd av nu rådande brist på organisation icke kunnat vinnas med avseende på själva låneoperationen och villkoren för lånet.

Under den behandling, som denna och dithörande frågor erhållit inom Riksdagen, har vid flera tillfällen med mycken styrka framhållits, att den kommunala upplåningen tagit en omfattning och bedrivits på ett sådant sätt, att den vore ägnad att framkalla allvarliga betänkligheter. Så till

vida hava också dessa betänkligheter behjärtats av lagstiftningen, att genom ändringar i kommunallagarna under de senare åren dels stadgats, att två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet erfordras för beslut om upptagande av lån m. m., dels gjorts vissa inskränkningar i rätten att utan Kungl. Maj:ts medgivande upptaga lån. Verkningarna av dessa lagändringar, vilka till en del helt nyligen trätt i kraft, kunna först framdeles bedömas. Att därmed ett par steg tagits i rätt riktning torde vara otvivelaktigt, men med skäl lärer kunna ifrågasättas, huruvida dessa åtgärder skola visa sig i stånd att väsentligt inverka på den utveckling på detta område, som försiggått under den närmast förflutna tiden.

Till belysande av denna utveckling meddelas här en del sammanställningar ur statistiska centralbyråns senast offentliggjorda uppgifter.

Kommunernas skulder utgjorde i runda tal

År	Stadskommuner	Landskommuner	Summa
1880	77 milj. kr.	10 milj. kr.	87 milj. kr.
1890	138 » »	17 » »	155 » »
1900	212 » »	34 » »	246 » »
1905	330 » »	49 » »	379 » »
1910	527 » »	66 » »	593 » »

Vår kommunala skuldsättning har alltså under senast berörda femårsperiod ökats med 214 miljoner kronor, därav stadskommunernas ensamt med 197 miljoner kronor.

Landstingens skulder uppgingo år 1910 till 16 miljoner kronor.

Svenska statens fonderade skuld utgjorde

år 1906	421 milj. kr.
» 1911	606 » »

och hade sålunda under berörda femårsperiod ökats med 185 miljoner kronor.

Av kommunernas skuldsumma 1910 härflöt från kyrkostämma i landskommuner 33 miljoner kronor och i stadskommuner 26 miljoner kronor.

Per invånare räknat utgjorde kommunalskulden

1905 i landskommuner	kr. 12:04;	i stadskommuner	kr. 263:76
1910	»	» 16:12;	» 365:94

Landskommunernas skulder motsvarade pr fyrk år 1905 kronor 1: 22 och år 1910 kronor 1: 25; stadskommunernas skuld motsvarade pr be- villningskrona år 1905 kronor 57: 68 och år 1910 kronor 63: 87.

Skuldräntan utgjorde

1905 för landskommuner kr. 1,998,710; för stadskommuner kr. 11,842,106
1910 » » » 2,911,153; » » » 20,278,522

I förhållande till de bokförda tillgångarna utgjorde skulden

1905 i landskommuner 40,6 %; i stadskommuner 65,5 %
1910 » 43,3 %; » 78,2 %

Skulderna överstego tillgångarna i 116 kommuner, därav 108 på landsbygden och 8 i städerna.

Vid 1910 års slut hade följande 34 städer en skuld på mer än 2 miljoner kronor; skuldbeloppen angivas i miljoner kronor.

Stockholm	205,1	Landskrona	4,6
Göteborg	63,9	Uppsala	4,6
Malmö	43,1	Kristianstad	4,5
Helsingborg	18,7	Halmstad	4,3
Norrköping.....	13,3	Ystad	3,7
Gävle	12,2	Linköping	3,4
Örebro	10,0	Trelleborg	3,0
Lund	6,4	Södertelje	2,9
Borås	6,3	Varberg	2,5
Västerås	5,9	Umeå	2,4
Karlskrona	5,8	Söderhamn	2,3
Sundsvall	5,6	Karlshamn	2,3
Eskilstuna	5,5	Lidköping	2,3
Karlstad	5,2	Härnösand	2,2
Kalmar	5,2	Skellefteå	2,2
Luleå	4,8	Nyköping	2,2
Jönköping	4,7	Uddevalla	2,1

Dessutom funnos 21 stadskommuner, vilkas skulder uppgingo till mer än 1 miljon kronor.

Beträffande de ändamål, för vilka skuldsättning gjorts, innehåller den officiella statistiken inga uppgifter. Sedan den under förberedning varande

omläggningen dels av den kommunala statistiken, dels av kommunernas bokföring blivit genomförd, kan man förvänta att i detta hänseende erhålla mera fullständiga och överskådliga uppgifter. Tills vidare måste i fråga härom hänvisas till de utredningar, som innehållas i Svenska stadsförbundets skriftserie nr 1 för 1909 och nr 4 för 1910, i vilka skrifter även i övrigt en mångfald värdefulla och belysande uppgifter stå att vinna angående våra städers kreditförvaltning.

Ovan anförda uppgifter angående den kommunala skuldsättningens tillväxt äro av den beskaffenhet, att de måste mana till allvarlig eftertanke. Likväl torde man icke av dem böra ledas till sådana slutsatser, att denna hastiga tillväxt allenast eller i övervägande grad vittnar om kommunal misshushållning. I den mån kommunernas förvaltning övergått till affärsdrift eller inriktats på tillgodoseende av samhällenas utveckling eller fyllandet av nya och oundvikliga uppgifter i fråga om sundhetsvård, uppfostringsanstalter, kommunikationer m. m. kan skuldökningen finna en förklaring och till viss och väsentlig del ostridigt erkännas såsom rent legitim, för såvitt dessa uppgifters tillgodoseende icke kunnat ernås på annat sätt. Men även om man beaktar detta och fasthåller vid att den kommunala utvecklingen icke i sådana avseenden bör hämmas, kvarstår dock den frågan, huruvida icke, utan åsidosättande av verkligt nödiga och nyttiga ändamål, den kommunala utvecklingen kunnat tillgodoses utan skapande av en så betydande skuldsumma eller huruvida icke den kommunala finansförvaltningen kan i detta avseende finnas vara i behov av ytterligare uppmärksamhet från statsmakternas sida i syfte att åvägabringa *en större planmässighet, ett önskvärt aktgivande på framtida behov samt nödig omvårdnad om landets allmänna kredit*. Ur dessa tre synpunkter torde man förnämligast böra betrakta frågan om behövligheten av en undersökning om vad som kan anses nödigt och möjligt med avseende på regleringen av den kommunala kreditens anlitande.

De kommunallagändringar och det riksdagsbeslut, varom ovan förmälts, hava endast tagit sikte på *de yttre formerna* för kommunala låns beslutande och upptagande. Med avseende på kontrollen i övrigt av den kommunala krediten och skuldförvaltningen bygger vår lagstiftning fortfarande endast på den principen, att Kungl. Maj:ts medgivande erfordras för upptagande av större lån. Man har med avseende på det allmänna statsintresset ansett sig böra göra denna inskränkning i kommunernas fria förvaltningsrätt, enär genom sådan skuldsättning antingen ett ingrepp anses ske i kommunernas framtida verksamhet eller intressen beröras, som ligga utom kommunernas egna. Ur sådan synpunkt skulle Kungl. Maj:ts befogenhet

kunna få anses tämligen vidsträckt i fråga om tillsyn över kommunernas länepolitik genom meddelande av föreskrifter och villkor för upptagande av större lån. Flera omständigheter, bland andra kommunernas först den 1 januari 1913 upphörda rätt att utan Kungl. Maj:ts medgivande upptaga obegränsade lån, vilkas återbetalningstid var ställd på högst två år, hava medverkat till, att Kungl. Maj:ts prövningsrätt antingen befunnits i huvudsak endast formell eller eljest icke begagnats i verkligt reglerande eller vägledande syfte. I saknad av bestämmelser i kommunallagarna hava kommunerna icke för sin rätt att upptaga lån varit bundna av några som helst villkor med avseende på *det ändamål*, för vilket låne-medlen skulle begagnas, varav följden blivit, att kredit i utsträckt mån använts även för utgifter, som icke avsett räntabla eller eljes produktiva företag, utan beslutits för ändamål, som otvivelaktigt bort tillgodoses genom uttaxerade eller tillgängliga medel. Icke heller har den regeln iakttagits, att upplåning skulle anlitas allenast *för framtida anläggningar*, i det att exempelvis låne-medel direkt eller indirekt begagnats för inköp av aktier i redan fullbordade jänvägsanläggningar eller andra kommunikationsleder. Det torde icke kunna bestridas, att bristande planmässighet såväl i de enskilda kommunernas förvaltning som i den kommunala kreditens anlitan- de i allmänhet medverkat till att låneväsendet tagit sin nuvarande omfattning och i många fall belastar kommunernas budget med belopp, som komma att verka försvårande för fyllande av framtida utvecklingsbehov. Och dessa behov kunna icke förväntas bliva mindre, snarare större än de nutida.

Här anförda förhållanden hava i synnerhet avseende på landets stadskommuner. Väl är det sant, att flertalet av dem ökats i folkmängd och skatteförmåga samt att genom kreditens användande ökade tillgångar kunnat ingå i deras bokföring. Vad beträffar tillväxten i folkmängd och uttaxering framgår av ovan lämnade uppgifter, att denna icke hållit jämna steg med skuldbelastningen; varförutom i fråga om de tillgångar, som motsvara skulderna, måste ihågkommas, att, om de också nominellt överskrida skulderna, de dock bestå i anläggningar, vilkas värden sällan göras till föremål för affärsässig avskrivning och i många fall äro av den natur, att de icke kunna realiseras eller behålla angivet värde i annan egenskap än såsom kommunal egendom.

Hänsyn till kommunernas framtida behov och till kommande generationers rätt synes böra mana till vidtagande av åtgärder för åstadkommande av ändamålsenliga normer för den kommunala skuldsättningen samt, om möjligt, till beredande av lättnader för framtiden. I dessa avseenden är förutom vissa regler för beslutad upplånings användning, först att be-

akta frågan om de fonderade lånens amorteringstid. I allmänhet synas våra kommunala lån löpa med 40-årig amortering, utan avseende på varaktigheten av det ändamål, för vilket lånet begagnats. Det lärer till en början vara att överväga, huruvida icke amorteringstiden i allmänhet borde förkortas, så att större jämvikt inträdde mellan den årliga avbetalningen och den samtida nya skuldsättningen. Vidare kan ifrågasättas, huruvida icke, såsom bruket är i England, medgivandet att upptaga lån borde innefatta villkor om amorteringstidens lämpliga avpassning till större överensstämmelse med den tid, som kan beräknas för den genom lånet bekostade anläggningens användbarhet och behov av förnyelse. Amorteringsplanens anordning torde också böra komma i betraktande, helst i sådant syfte att annuiteterna finge utgå i början med större och framdeles med sjunkande belopp. Det borde övervägas, huruvida icke i lagstiftningen lämpligen kunde angivas vissa regler för tillgodoseende av dessa önskningsmål i framtidsintressets tjänst.

För beredande av framtida lättnader inställer sig vidare med synnerlig styrka den hos oss alldeles förbisedda frågan om kommunal fondbildning. Vår kommunallagstiftning lägger rent av hinder i vägen för avsättande genom kommunens beslut av fonder. Ehuru en viss försiktighet kan vara tillrådlig i fråga om den lagliga rätten att anslå uttaxerade medel till allmänna fonder, torde det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke vederbörligen begränsad rätt att avsätta fonder för speciella ändamål borde medgivas i vår lagstiftning och komma till avsevärd användning. På åtskilliga håll i utlandet synes sådan fondbildning ske i vidsträckt omfattning och röna statens synnerliga uppmuntran. I England begagnas i ett stort antal städer bland annat amorteringsfonder, vilka uppläggas vid ett låns upptagande och tjäna till att motsvara avskrivningar å den genom lånet gjorda anläggningen. I Tyskland betjänar man sig flerstädes av särskilda kommunala fonder, dels kassaförslagsfonder, dels fonder för fastighetsköp jämte förnyelsefonder för kommunala anläggningar. Man synes i några stater antingen lagligen förpliktade kommunerna att upplägga vissa fonder eller göra såsom villkor för lånekoncession, att kommunen för binder sig att genom fondbildning eller på annat sätt minska behovet av framtida skuldsättning. Man framhåller, att genom en fonds successiva samlande ett visst kommunalt företag kräver endast hälften av de utlägg, som nödvändiggöras genom ett amoteringslån för samma ändamål. Det kan knappast förnekas, att våra lagbestämmelser i detta hänseende liksom tvinga kommunerna att leva ur hand i mun och på detta sätt snarare befordra än förhindra beträdandet av lånevägen, vilken lag och myndig-

heter. däremot med kanske alltför stor beredvillighet göra jämn och fri för kommunerna vid så gott som varje förekommande behov. Det synes därför kunna ifrågasättas, huvuvida icke i detta avseende rent av en omkastning bör till lämplig utsträckning ske i reglerandet av vår kommunala finansförvaltning. Därvid torde ock böra komma i betraktande frågan om kommuns rätt att uppköpa egna obligationer.

Den tredje av de ovan angivna synpunkterna i fråga om missförhållandena i vår kommunala lånepolitik hänför sig till omvårdnaden om vårt lands allmänna kredit. Det är känt, att våra större stadskommuner pläga direkt anlita även den utländska lånemarknaden för fyllande av sina behov. Redan därigenom kan ett betydande belopp, säkerligen över 300 miljoner kronor, beräknas vara placerat i obligationer belånade i utlandet. Huru mycket av den andra hälften av vår kommunala låneskuld sökt sig till den utländska marknaden, läser icke kunna angivas. Redan däri ligger en olägenhet och en fara. Man erinre sig de yttranden, som avgåvos av fullmäktige i riksbanken år 1909 angående de svårigheter, som vid närmast föregående kris yppade sig med anledning därav, att svenska kommuner då befunnos hava korta lån till ett belopp av 37 miljoner kronor placerade i utlandet. Rörande fastighetskredit och kommunalkredit kan nog spåras en viss växelverkan just i deras anlitage av utländska lånekällor. Om våra fastighetsinteckningar utbytas mot utländska valutor, torde större utsikter finnas för de kommunala låneförbindelsernas placering i hemlandet och vice versa. Ju större det sammanlagda beloppet är av de svenska statsobligationer, de svenska kommunalobligationer och de svenska hypoteksobligationer, som utbjudits i utlandet, och ju oftare sådana utbud ske, desto mera måste landets allmänna kredit röna påkänning, och desto större svaghet kan den befinnas äga, då något mer eller mindre kritiskt finansiellt nödvändiggör anskaffande av försträckningar till Sverige från utlandet. I sitt nyss omförmälta yttrande anförde fullmäktige bland annat: »En stor skuldsättning är alltid en viss svaghet och skuld till utlandet en större svaghet än skuld inom eget land». I sin senaste berättelse hava statsrevisorerna på given anledning uttalat, att den oavbrutet fortgående, snabba tillväxten av svenska statens fonderade skuld måste redan i och för sig giva anledning till allvarliga betänkligheter, vilka framträdde ännu starkare vid betraktande av de allt mera tryckande lånevillkoren, varigenom statsskuldens förräntande proportionsvis stiger snabbare än ökningen av själva kapitalskulden. På grund därav hade statsrevisorerna ansett sig böra fästa Riksdagens synnerliga uppmärksamhet

på vådan av att, åtminstone under nuvarande penningtider, alltför hastigt öka statens lånebehov.

Med ännu större anledning kunna liknande varningar anses berättigade gentemot vår kommunala skuldsättning med dess ökning under endast fem år med över 200 miljoner kronor, vilka till betydlig del måste hava tagits från utlandet och därmed sannolikt bidragit till att framkalla de senast yppade svårigheter för svenska statens låneanskaffning, om vilka statsrevisorerna i sin nyssnämnda berättelse giva talande antydningar, och vilka torde få närmare belysning, när kapitalrabatten å vårt senast uppupptagna statslån blivit känd. Det är uppenbart, att de svenska kommunernas fria lånerätt, begagnad i den progression, som hittills skett och alldeles oreglerad med hänsyn till planmässighet, lånemedlens användning och landets finansiella trygghet, berör statens allmänna intresse i sådan grad, att statens organ måste vara berättigade att även ur den synpunkten tillse, huruvida icke en närmare övervakning av denna rätts utövning kan och bör åvägbringas *genom legislativa och administrativa åtgärder*. Ett övervägande av sådana åtgärder torde eventuellt kunna sättas i visst samband med den utredning, som nu pågår angående beredande av lättnader för kommunernas låneanskaffning. Det bör icke förgätas, att vid Riksdagens överläggningar angående detta ärende åtskilliga betänkligheter uttalats i den riktningen, att de därmed avsedda lättnaderna *snarare skulle öka än minska* den kommunala kreditens anlitande och ytterligare verka försvagande på den svenska statens finansiella ställning inom den allmänna penningmarknaden.

Om sålunda en ovan antydd verksammare övervakning över den kommunala lånerörelsen skulle befinnas nödig, torde den i första rummet böra innefatta åtgärder, som möjliggjorde en översikt åtminstone i huvudsak av, hur de kommunala lånen bleve placerade, om i utlandet eller huvudsakligen i hemlandet. För vårdande av landets allmänna kredit torde det vara av grundläggande vikt, att man åtminstone äger någon kännedom om, hur långt denna kredit är anlitad i utlandet av de lånesökande, som med avseende på sitt låneväsen stå under statens uppsikt. De överraskningar, man fick erfara i samband med 1907 års penningkris, kunna komma att upprepas måhända i ännu obehagligare och kännbarare form. Vidare borde sådan övervakning i högre grad än nu är fallet inrikta sig på en undersökning av de lånesökande kommunernas finansiella ställning samt i övrigt i lämplig grad sträcka sig till även andra med den kommunala krediten sammanhängande frågor, däribland dem, som här ovan i annat sammanhang blivit berörda, såsom vissa principer med avseende på

de ändamål, för vilka skuldsättning kan anlitas eller bör undvikas, fastställande av lämplig, ej alltför lång amorteringstid jämte dennas avpassning i lämplig mån med hänsyn till varaktighet och förnyelsebehov för den anläggning, till vilken lånet användes, amorteringsplanens anordning m. m.

Beträffande sättet för här ifrågasatt övervakning torde först en närmare undersökning kunna avgöra, i vilken mån den skall fastställas eller anvisas i kommunallagarna. För dess praktiska handhavande torde lämpligen någon central myndighets medverkan böra tagas i anspråk. Ur synpunkten av det betydande riksfinsansiella intresse, som är förbundet med det närmare reglerandet av kommunalkreditens anlitage, torde det ligga närmast till hands att tänka sig ifrågavarande uppgifts överlämnande till riksgäldskontoret. Då den övervakning, vars behov här påvisats, tänkts närmast såsom preventiv och normgivande, torde den i kommunallagarna lämpligen kunna stadgas genom bestämmelser i sådan riktning, att Kungl. Maj:t vid fastställelse av kommunalt lånebeslut skulle efter riksgäldskontorets hörande äga att meddela närmare villkor och föreskrifter i fråga om lånets upptagande, användning och avbetalning.

Genom överlämnande till riksgäldskontoret av sådan befattning med dessa ärenden vunnas i främsta rummet, att nämnda myndighet finge sig tillförsäkrad viss möjlighet att ernå en översikt över den svenska kreditens anlitage på kommunallånevägen dels i utlandet och dels inom landet. Vår kommunala skuldsättning har växt ut till en riksgäldsangelägenhet och hotar att i allt större grad tillägna sig denna egenskap. Av vikt är alltid, särskilt under eller inför kritiska perioder, att vederbörande finansförvaltande myndighet kan med någon grad av exakthet bilda sig en föreställning om rikets finansiella ställning utåt. Uteslutet är emellertid icke, att även åt annan lämplig myndighet denna befattning kunde överlämnas. Vare sig så skedde eller icke, vunnas vidare genom här ifrågasatt bestämmelse, att en närmare prövning kunde ske angående den lånesökande kommunens ekonomiska förhållanden samt att lämpliga, efter omständigheterna avpassade föreskrifter kunde givas angående kommunernas skuldförvaltning såväl i enskilda fall som i allmänhet. Därjämte torde ock en möjlighet skapas för kommuner att erhålla ledning och råd i hithörande frågor. Såsom ovan antytts, torde visserligen redan nu gällande bestämmelser öppna möjlighet för Kungl. Maj:t att vid lånefrågans behandling ingripa reglerande genom meddelande av föreskrifter och villkor såsom uti andra likartade administrativa ärenden. Redan nu skulle det sålunda ligga i Kungl. Maj:ts befogenhet särskilt att träffa avgörande i sådana

ofta omtvistade fall, då kommunala lånemedel skulle utgå till förvärv av eller understöd åt redan färdiga anläggningar, varigenom i synnerligen många fall, om än icke i alla, ett avsteg sker från upplånings bärande princip att vara avsedd för de framtida, ännu ouppfyllda behoven. Ehuru sålunda med vad här föreslagits intet avsteg skulle ske från lagstiftningens redan intagna ståndpunkt, torde senare tiders förhållanden och erfarenhet mana till, att denna ståndpunkt ytterligare kommer till uttryck genom närmare bestämmelser om den administrativa regleringsverksamhetens utövande. En sådan åtgärd hos oss stode för övrigt i god överensstämmelse med vad som i samma angelägenhet synes försiggå på de flesta håll i utlandet.

Det torde emellertid kunna befaras, att de administrativa myndigheternas regleringsverksamhet skulle befinnas vila på alltför ostadig grund, därest icke samtidigt vissa reala grundsatser i avseende på den kommunala upplåningen komme till uttryck i kommunallagarna, exempelvis avseende någon begränsning av lånerättens utövning i fråga om upplånings ändamål, dess förräntning och amortering m. m. Först efter närmare undersökning kan en bestämdare mening härom bildas. Givet vore, att vid en reform i här antydd riktning all nödig varsamhet borde iakttagas för att icke hämma kommunernas utveckling eller binda deras fria bestämmanderätt utöver vad som nödvändigt och uppenbart krävdes med hänsyn till statens allmänna intresse och kommande generationers rätt och bästa.

Med hänsyn till vad jämväl ovan anförts, synes en undersökning böra ske angående behovet och lämpligheten av en ändring av kommunallagarna i syfte att möjliggöra eller befordra bildande av kommunala fonder i viss utsträckning och för vissa ändamål.

Därest syftet med ovanstående framställning skulle tillvinna sig behörigt avseende i Riksdagen, kan helt naturligt för dess fullföljande icke ifrågasättas annat, än att åvägbringande av utredning och förslag i ämnet hänskötes till Kungl. Maj:t. Med hänsyn till redan pågående utredningar på kommunallagstiftningens område och i betraktande av omfattningen av de frågor, som här ovan berörts, är det att förutse, att en mångfald av spörsmål utöver de här anförda skulle befinnas böra ingå i den ifrågasatta utredningen. Exempelvis torde ett särskilt övervägande böra äga rum rörande den kyrkostämman nu tillkommande rätten att upptaga lån m. m. Erfarenheten flerstädes ifrån har ådagalagt, att beslut å kyrkostämman även i betydande lånefrågor kan ganska lättvindigt och under föga betryggande förhållanden komma till stånd. Det kunde därför ifrågasättas, att åt-

minstone i städerna kyrkostämmas beslutanderätt i berörda hänseende bortförlä och befogenheten att jämväl för tillgodoseende av de ändamål, som nu höra under kyrkostämmas handläggning, upptaga lån m. m. överflyttades till kommunala fullmäktige.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får jag härmed hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning i fråga om behovet och lämpligheten av ändringar i vederbörande kommunallagar i syfte, att villkoren för upptagande av kommunala lån bleve dels i nämnda lagar angivna, dels genom administrativa föreskrifter i särskilda fall närmare bestämda, bärande omförmälda utredning jämväl omfatta frågan, huruvida i samma lagar bestämmelser bära meddelas angående kommuners rätt att avsätta fonder för vissa ändamål, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 26 januari 1914.

Frithiof Söderbergh.